

-אוניברסיטת חיפה-
-הפקולטה למדעי החברה-
-החוג לכלכלה-

סמינריון בניתוח הכדאיות הכלכלית של הרשות לשיקום האסיר

במסגרת הקורס : "ניתוח פרויקטים בסקטור הציבורי"

מנחה: ד"ר ניר בקר

מגישים :

הלל שטנר ת.ז. 301152708
אופיר איסר ת.ז. 041702176

חיפה קיץ 2008

מבוא

הרשות לשיקום האסיר (רש"א) היא גוף ממשלתי, טיפולי-שיקומי, הפועל בפיקוח משרד הרווחה על פי חוק הרשות לשיקום האסיר התשמ"ג 1983. תפקידה הוא שיקומו של האסיר והחזרתו לחברה נורמטיבית.

בכדי להשיג מטרה זאת, רש"א פועלת בכמה מישורים:

1. נציגיה מגיעים לבתי הסוהר ומאבחנים את האסירים ומכינים להם תכניות שיקום לקראת שחרור שכוללות הכוונה אישית ותעסוקתית. רכזיה של רש"א מעבירים לאסירים סדנאות המכינות אותם לקראת שחרורם, בפרט הכנה לקראת השתלבותם בשוק העבודה. כמו כן הם מסייעים לשירות בתי הסוהר להעניק חינוך לאסירים.
2. כאשר האסיר משוחרר מהכלא, רכזיה של רש"א מלווים אותו עפ"י תכנית השיקום שלו. רוב האסירים משוקמים בתוך הקהילה תוך שילובם בחברה, במשפחה ובשוק העבודה בליווי תעסוקתי של הרכז. בכדי לשלבם בשוק העבודה, רכזיה של רש"א מגייסים מעסיקים ייחודיים בשביל האסירים המשוחררים. אסירים רבים משתתפים בקבוצות טיפוליות ביחד עם אסירים משוחררים אחרים עליהם אחראים הרכזים. יש גם אסירים המשוקמים מחוץ לקהילה בהוסטלים שהקימה רש"א ששילובם החברתי והתעסוקתי נעשה שם באופן מדורג יותר. הוסטלים כאלה קיימים בחיפה, ירושלים, באר שבע וראשון לציון. ההוסטלים נועדו לטיפול באסירים מכורים לסמים, בני מיעוטים, וטיפול משולב לאסירות אימהות וילדיהם.
3. רש"א מעניקה סיוע למשפחת האסיר בעת המאסר ולאחריו. בנוסף לילדים שמטופלים ביחד עם אמהותיהם, רכזיה של רש"א מפעילים קבוצות טיפוליות לנשים של אסירים משוחררים, וחונכות לילדי האסירים.
4. רש"א אחראית לגיבוש מדיניות לשיקום אסירים ארצית וכן על יצירת מודעות חברתית בנושא שיקום האסיר. בכך מקיימת רש"א סדנאות ביישובים בהם היא מגבירה את המודעות לצורך לעסור בשילוב האסירים המשוקמים בחברה ובקהילה.

החוק לשחרור על תנאי ממאסר התשס"א 2001, הטיל על רש"א לבצע תכניות לשיקום אסירים בפיקוח. תכניות שיקום אלה הם חובה לאסירים שמבקשים ניוקי שליש מתקופת מאסרם.¹ המדד העיקרי להצלחתה של הרשות לשיקום אסירים עפ"י הגדרת תפקידה היא הורדת שיעור האסירים החוזרים לבתי הכלא לאחר שחרורם.

למרות התפקיד הרחב המיועד לה על פי חוק, תקציבה של רש"א נמוך מאד והוא נקבע משנת 2003 על 17.4 מליון שקל לשנה. רוב תקציב זה מופנה לתשלום משכורותיהם של 104 עובדיה. למרות טענותיהם של אנשי רש"א כי פעילותם סובלת מתת תקצוב, גם הסכום הנוכחי אותו מעביר להם משרד האוצר נתון לאיום הקיצוץ.²

¹ אתר הרשות לשיקום האסיר, שיקום האסיר כאינטרס חברתי כלכלי <http://www.shikumasir.org>

² אורלי לוטן, סקירה בנושא תכניות לשיקום אסירים, ירושלים: הכנסת- מרכז המחקר והמידע, 2006, עמ' 6-8.

לרוב חשיבות קיומה של רש"א מוסברת ע"י תומכיה בעזרת טיעונים סוציולוגיים-קרימינולוגיים. אלה גורסים כי הענישה הקיימת של כליאת האסירים אינה משנה את הרצון שלהם לבצע פשעים נוספים, טענה שנתמכת באחוז הגדול של אסירים שלא נמצאים בתכניות שיקום וחוזרים לכלא לאחר מאסרם הראשון. כמו כן רבים מדגישים את התועלות של החברה, כגון שיפור ביטחון האזרחים בישראל, והתועלות בשיפור חיי האסירים ומשפחותיהם הנובעות משיקומם. אנו מציעים גישה חדשה לבחינת חשיבותה של רש"א.

בעבודה זו נבדוק את הכדאיות הכלכלית של הרשות לשיקום לאסירים בשנים 2004-2006. זאת ע"י בחינה מצד אחד של העלויות של החזקת הרשות לשיקום האסיר אל מול התועלת הנובעת מהורדת מספר האסירים הכלואים בבתי הכלא, כתוצאה מפעילותה של הרשות. הורדה זו של מספר האסירים חוסכת את עלויות הכליאה שלהם, מביאה להורדת הפשיעה שגורמים אותם אסירים שכעת השתקמו, מה שחוסך את עלויות הנזקים שנגרמים מאותם פשעים. כמו כן מופקת תועלת מהכנסותיהם בשוק העבודה.

פרק ראשון: חישוב שיעור הפחתת מספר האסירים ע"י רש"א

תחילה, נבחנו את מידת השפעתה של רש"א על שיקום האסירים בישראל, כלומר נרצה למצוא את מספר האסירים שבזכות רש"א לא יחזרו לבצע פשיעה, וכתוצאה מכך לא יאסרו וישלחו לכלא. ההנחה הבסיסית פה היא כי אם יבצעו אותם אסירים משוחררים, אשר מוכרים לרשויות החוק, עבירה נוספת הם יתפסו ויאסרו.

בחנית ההצלחה בשיקום אסיר ספציפי נערכת על טווח של שנים רבות בכדי לבחון האם הצליח אותו אסיר להימנע מביצוע עבירות זמן רב לאחר שחרורו. לכן ניתן כי בדיקת הצלחת השיקום של האסירים שטופלו ברש"א בטווח הזמן אליו מתייחסת העבודה עדין אינה אפשרית. אולם, אחוז ההצלחה של רש"א בשיקום האסירים בהם היא מטפלת נחקר במחקרים אחדים שמצאו כי אינו משתנה בשיעור ניכר לאורך השנים. מחקרים אלה מאפשרים לנו להעריך את שיעור האסירים ששיקומם נחשב למוצלח מכלל האסירים בהם טיפלה רש"א בשנים הנ"ל.

אחד ממחקרים אלה נערך ע"י פרופ' מנחם אמיר, ד"ר מנחם הורוביץ וד"ר בלהה שגיב, וממנו עולה כי לאורך השנים, הרשות לשיקום האסיר הצליחה לשקם 67% במוצע מהאסירים בהם היא טיפלה.³ אם זאת, אותם 67% מהאסירים בהם טיפלה רש"א ואותם הצליחה לשקם חייבים להבחין אל מול אחוז האסירים מכלל האסירים שאינם מטופלים ע"י רש"א ושהצליחו להשתקם. כלומר, התרומה של רש"א להפחתת מספר האסירים בישראל היא ההפרש בין אחוז האסירים שרש"א הצליחה לשקם לבין קבוצת הביקורת- אחוז האסירים שלא מטופלים ע"י רש"א שהצליחו להשתקם.

שיטת העבודה:

כדי לחשב את מספר האסירים בכל שנה אותם הצליחה רש"א לשקם לקחנו את אחוז ההצלחה בשיקום על פי המחקר- 67% וכפלנו אותו במספר האסירים בהם טיפלה רש"א באותה שנה. לאחר מכן, בכדי לחשב את אחוז האסירים המשוקמים מקרב אלה שלא מטופלים ע"י רש"א לקחנו את מספר האסירים החוזרים בשב"ס- כלומר להם זהו מאסר שני ומעלה, וחילקנו אותו במספר האסירים הכולל בשב"ס בהם לא טיפלה רש"א באותה השנה. את ההפרש בין אחוזי ההצלחה בשיקום כפלנו במספר האסירים בהם טיפלה רש"א באותה השנה וזהו מספר האסירים שללא עזרת רש"א לא היו יורדים ממצבת האסירים בישראל.

³ מנחם הורוביץ, מנחם אמיר ובלהה שגיב, שיקום האסיר המשוחרר בקהילה, ירושלים: המוסד לביטוח לאומי, 2005, עמ' 234.

ממצאים:

בשנת 2004: טיפלה רש"א ב-1,729 אסירים, כלומר הצליחה לשקם 1,158 אסירים.⁴ בשנה זו בשב"ס היו 7,859 אסירים מתוכם 4,448 אסירים שזהו בשבילם מאסר שני ומעלה, כלומר אחוז השיקום הכללי של אסירים הינו 43.4% ואחוז השיקום של אסירים שלא טופלו ברש"א הוא 36.7%.⁵ לכן התרומה של רש"א באחוז השיקום בהשוואה לקבוצת האסירים הכללית היא 30.3%, הווה אומר שרש"א תרמה לשיקום של 634 אסירים שלא היו משוקמים ללא עזרתה.

בשנת 2005: טיפלה רש"א ב-1,744 אסירים, כלומר הצליחה לשקם 1,170 אסירים.⁶ בשנה זו בשב"ס היו 8,298 אסירים מתוכם 4,895 אסירים שזהו בשבילם מאסר שני ומעלה, כלומר אחוז השיקום הכללי של אסירים הינו 41% ואחוז השיקום של אסירים שלא שוקמו ברש"א הינו 34%.⁷ לכן התרומה של רש"א באחוז השיקום בהשוואה לקבוצת האסירים הכללית היא 33%, הווה אומר שרש"א תרמה לשיקום של 575 אסירים שלא היו משוקמים ללא עזרתה.

בשנת 2006: טיפלה רש"א ב-2,366 אסירים, כלומר הצליחה לשקם 1,585 אסירים.⁸ בשנה זו בשב"ס היו 7,331 אסירים מתוכם 4,325 אסירים להם זהו מאסר שני ומעלה, כלומר אחוז השיקום הכללי של אסירים הינו 41%.⁹ ואחוז השיקום של אסירים שלא שוקמו ברש"א הינו 28.6%. לכן התרומה של רש"א באחוז השיקום בהשוואה לקבוצת האסירים הכללית היא 38.4%, הווה אומר שרש"א תרמה לשיקום של 908 אסירים שלא היו משוקמים ללא עזרתה.

לאחר שאנו יכולים להעריך את מספר האסירים שבלעדי רש"א לא היו משוקמים, נוכל לחשב את עלות הפשעים שהיו אלה מבצעים וכעת היא נחסכה, את עלות הכליאה שלהם שנחסכה ואת התועלת החברתית שהם מביאים כאשר הם משתתפים בשוק העבודה.

⁴ הרשות לשיקום האסיר, דו"ח סיכום לשנת 2004, יוסי וילנר (עורך), נובמבר 2005, עמ' 12.
⁵ שירות בתי הסוהר, דו"ח סיכום לשנת 2004, עמ' 30, מתוך www.ips.gov.il.
⁶ הרשות לשיקום האסיר, דו"ח סיכום לשנת 2005, יוסי וילנר (עורך), אוקטובר 2006, עמ' 13.
⁷ שירות בתי הסוהר, דו"ח סיכום לשנת 2005, עמ' 29, מתוך www.ips.gov.il.
⁸ הרשות לשיקום האסיר, דו"ח סיכום לשנת 2006, יוסי וילנר (עורך), ספטמבר 2007, עמ' 11.
⁹ שירות בתי הסוהר, דו"ח סיכום לשנת 2006, עמ' 35, מתוך www.ips.gov.il.

פרק שני: חישוב עלות פשיעה וכליאה

העלות הראשונה אותה נבחן היא עלות הפשיעה אשר נגרמת לנפגעי העבירות ולמדינה מהפשעים אשר ביצעו האסירים שהצליחה רש"א לשקם. נזקי הפשיעה הם נזקים לרכוש לבריאות ולנפש של קורבנות הפשיעה. לעתים רבות לא ניתן לאמוד את אותם הנזקים שנגרמו לקורבן.

דוגמא לנפגעים מסוג זה הינם נפגעי תקיפה מינית- הנזק הישיר כולל את ימי עבודה שאבדו עקב התקיפה, התשלום על הטיפול בנזקים הגופניים וכן את הפגיעה בתפקוד קורבן הנזק במקום העבודה שלו. אולם הנזקים הגדולים מקורם בנזקים נפשיים ארוכי טווח שלא תמיד ניתן וקל למדוד אותם- ירידה באיכות החיים, אובדן יכולת השתכרות עקב נזקים נפשיים, ועלות של טיפול פסיכולוגי.

סוגי עבירות אחרות הן גניבות בהן הפגיעה היא רק ממונית ולא גופנית. במקרים האלה הנזקים הנגרמים הינם קטנים יחסית ומסתכמים באובדן הרכוש (כמובן שהנזק הנגרם הינו שאלה של שווי הרכוש).

הנזקים הנגרמים לא תמיד מותאמים לחומרת העבירה שנעברה כפי שהיא נתפסת בחברה. אנו יכולים לראות זאת היטב בדוגמא הבולטת של עבירות הונאה. למרות שרוב האנשים תופסים תודעתית את עבירות ההונאה כפחות חמורות מעבירות רכוש הרי שלרוב הנזק הכלכלי מהן גבוהה יותר מעבירות רכוש. ניתן להבין זאת מאופיין של העבירות- מעילה בכספים של חברה או בנק תהיה לרוב בשווי רב יותר משובי רכוש שנגנב בפריצה ממוצעת.

אנו ננסה לאמוד את עלות ביצוע העבירות בהתאם לסוגי העבירות השונים וזאת על מנת להעריך את החיסכון הכולל שנובע מירידת ביצוע העבירות על ידי אסירים שהשתתפו בתכנית השיקום של רש"א.

אנחנו נעזר בעבודה זאת במודל של סם ברנד (Sam Brand) וריצ'ארד פרייס (Richard Price), שני חוקרים שביצעו מחקר בשביל משרד הפנים הבריטי בשנת 2000 בו הם בדקו את העלות הכלכלית של עבירות בבריטניה.

ברנד ופרייס סיווגו את העבירות למספר קטגוריות¹⁰ :

1-הריגה ורצח

2- נזק רכוש

3-שוד

4-גניבה

5-תקיפה פשוטה

6-תקיפה מורכבת(חומרת נזק גבוהה יותר)

7-עבירות מין

8-פריצה

9 הונאה

¹⁰ Sam brand and Richard price, *The economic and social coast of crime*, (London: home office research department publish house, 2000), p. 21.

יש לציין כי החוקרים לא התייחסו לעבירות סמים מכיוון שהם גורמים נזק רק לעצמם ולא לסביבה.¹¹

אנו סיווגנו את כל אחת מהעבירות לפי רשימת העבירות שמופיע בפירסומיה השונים של רש"א בנוגע לאסירים בהם היא מטפלת¹²:

1 - חיי אדם

2 - גוף האדם

3 - רכוש

4 - מין

5 - מרמה

בעקבות ברנד ופרייס גם אנחנו לא נתייחס לעבירות סמים ועבירות אחרות עקב חוסר מידע לגביהן.

שיטת עבודת המאמר :

במאמר יש אזכור למספר גורמים לעלויות פשע:

1-עלות אלטרנטיבית: העלות של התכונות לפשע. לדוגמא עלות אזעקה¹³

2-עלות תשלומי העברה, כגון תשלומי שארים או תשלומי נכות וכדומה.¹⁴

3-עלות שנגרמת למי שנפגע. הכוונה היא לנפגע עבירת פשע שרכושו או גופו ניזוקו כתוצאה מביצוע הפשע. כמו כן לעלות הזמן האלטרנטיבי שאובד לאחר עבירה (חידוש ארנק לדוגמא). בנוסף יש עלויות שנגרמות למערכת המשפט כגון הבאת הנאשם למשפט, שירותי סגוריה והובלה אותן ברנד ופרייס לא הכניסו לחישוב.¹⁵

ההסבה שלנו לעלות פשיעה בישראל:

ערכנו ממוצע לגבי העלות הכספית לכל עבירה וסיווגנו אותה לפי אחת מחמשת הקטגוריות. הנתונים הללו נכונים לבריטניה בשנת 1998. לכן על מנת להתאים את הנתונים לארץ כפלנו בשער החליפין וכפלנו בשיעור של התל"ג הישראלי לנפש מתוך התל"ג הבריטי לנפש, לאחר מכן התאמנו למדד על מנת לבדוק את הערכים הנוכחיים.¹⁶

¹¹ יש החולקים על טענה זו. אם זאת יש לזכור כי כל עבירה שנובעת מהשימוש בסמים, בעיקר גניבות לצורך מימון רכישת הסמים לנרקומנים, כן זוכה לקטגוריה משלה במחקר.

¹² רש"א, דו"ח סיכום 2004, עמ' 21.

¹³ brand and price p. 30.

¹⁴ Ibid, p.30

¹⁵ Ibid, p.31

¹⁶ אתר בנק ישראל- המדד www.bankisrael.gov.il

התוצאות (מהוונות ל-2006):

<u>העלות</u>	<u>העבירה</u>
6,209,966	חיי אדם ¹⁷
282,271	גוף אדם ¹⁸
6,906	רכוש ¹⁹
107,263	עבירות מין ²⁰
51,937	הונאה ²¹

כעת, נוכל לחשב את עלות הפשעים אשר נמנעו הודות לשיקום האסירים ברש"א. לצורך כך, לקחנו את מספר האסירים בכל שנה אשר לא היו משוקמים ללא רש"א. כמו כן, לקחנו את התפלגות העבירות באותה שנה של האסירים המטופלים ברש"א לפי אחוזים, והכפלנו כל אחוז במספר האסירים המשוקמים, כאשר אנו מניחים כי התפלגות העבירות העברות היא זהה. לצורך חישוב עלות העבירה נעזרנו במאמר של ברנד ופרייס כאשר היוונו את העלויות לכל שנה²². להלן טבלאות מהשנים 2004, 2005, 2006 המתארות את סוגי הפשעים שביצעו האסירים המשוקמים, כמה העלות של כל פשע ומה הנזק הכלכלי שנגרם מאותו פשע (עלות כפול משפר הפשעים)

עלויות פשיעה בשנת 2004

סוג עבירה	אחוז אסירים ²³	עלות העבירה בשקלים	עלות יחסית ל-2004	סה"כ עלות בשקלים	סה"כ אסירים משוקמים
רכוש	25.2	6906	0.96592	1065755.374	634
חיי אדם	3.9	6209966	0.96592	148314716.4	
גוף אדם	21.3	282271	0.96592	36819363.93	
מין	3.3	107263	0.96592	2167675.633	
סמים ואחר	46.2	0	0.96592	0	
סה"כ	100			188367511.4	

¹⁷ Ibid, p. 44.

אנחנו לקחנו את העלות הממוצעת של תקיפה קלה, בינונית וקשה על מנת לקבל את הסכום הנייל

¹⁸ Ibid, p. 44.

אנחנו לקחנו את העלות הממוצעת של שוד, גניבה ופריצה על מנת לקבל את הסכום הנייל

¹⁹ Ibid, p 44-5

²⁰ Ibid, pp. 44, 75.

²¹ Ibid, p. 45.

²² בנק ישראל- המדד.

²³ רש"א, דו"ח סיכום 2004, עמ' 21.

עלויות פשיעה בשנת 2005

סוג עבירה	אחוז אסירים ²⁴	עלות העבירה בשקלים	עלות יחסית ל-2004	סה"כ עלות בשקלים	סה"כ אסירים משוקמים
רכוש	18.8	6906	0.973709	726911.3537	575
חיי אדם	3.7	6209966	0.973709	128643537.9	
גוף אדם	25.4	282271	0.973709	40141815.21	
מין	4.7	107263	0.973709	2822570.682	
סמים ואחר	44.2	0	0.973709	0	
מרמה	3.1	51937	0.973709	901437.4212	
סה"כ	100			173236272.6	

עלויות פשיעה בשנת 2006

סוג עבירה	אחוז אסירים ²⁵	עלות העבירה בשקלים	עלות יחסית ל-2004	סה"כ עלות בשקלים	סה"כ אסירים משוקמים
רכוש	20.2	6906	1	1266670.896	908
חיי אדם	4.9	6209966	1	276293807.3	
גוף אדם	23.9	282271	1	61256194.25	
מין	6.6	107263	1	6428057.064	
סמים ואחר	38.9	0	1	0	
מרמה	5.5	51937	1	2593733.78	
סה"כ	100			347838463.3	

כעת נרצה לברר את עלות הכליאה של אותם אסירים משוקמים אם הם היו חוזרים לבתי הכלא. לצורך כך ניקח את חישוב השב"ס לעלות ימי כליאה- תקציב השב"ס בשנים 2004-2006 המחולק במספר האסירים ששהו תקופה ממושכת, המוגדרת יותר משלושה חודשים, בבתי הכלא בכל שנה. יש לציין שמספר אסירים זה כולל בתוכו את האסירים הביטחוניים בהם רש"א לא מטפלת, אך הם עדים משפיעים על עלות הכליאה. את העלות הזאת לאסיר נכפול במספר האסירים בכל שנה אשר לפי חישובנו לא היו משוקמים ללא רש"א. חישוב זה אפשרי שכן המאסר הממוצע של אסיר המטופל ע"י רש"א הוא 4 חודשים ו-22 יום ואינו בעל שונות גבוהה. כלומר אלה מאופיינים כדומים להגדרת השב"ס לעציר בעל תקופת מאסר ממושכת.²⁶

בשנת 2004: תקציב השב"ס היה 1.430 מיליארד שקל.²⁷ באותו הזמן היו סה"כ 11,872 אסירים²⁸ העצורים לתקופה ממושכת. כלומר, עלות החזקת אסיר לשנת 2004 הינה 120,451 שקל. בשנת 2004 היו 634 אסירים שלא היו משוקמים ללא רש"א לכן עלויות הכליאה שרש"א חסכה באותה השנה הן 76,365,934 שקל.

²⁴ רש"א, דו"ח סיכום 2005, עמ' 20-21.

²⁵ רש"א, דו"ח סיכום 2006, עמ' 19.

²⁶ הורוביץ, אמיר ושגיב, עמ' 12.

²⁷ אתר משרד האוצר, עיקרי התקציב לשנת 2004, www.mof.gov.il.

²⁸ השב"ס, דו"ח סיכום לשנת 2004, עמ' 34.

בשנת 2005: תקציב השב"ס היה 1.487 מיליארד שקל.²⁹ באותו הזמן היו סה"כ 17,729 אסירים³⁰ העצורים לתקופה ממושכת. כלומר, עלות החזקת אסיר לשנת 2005 הינה 83,873 שקל. בשנת 2005 היו 575 אסירים שלא היו משוקמים ללא רש"א לכן עלויות הכליאה שרש"א חסכה באותה השנה הן 48,226,975 שקל.

תקציב 2006: תקציב השב"ס היה 1.379 מיליארד שקל.³¹ באותו הזמן היו סה"כ 16,939 אסירים שעצורים לתקופה ממושכת.³² כלומר, עלות החזקת אסיר לשנת 2006 הינה 81,409 שקל. בשנת 2006 היו 908 אסירים שלא היו משוקמים ללא רש"א לכן עלויות הכליאה שרש"א חסכה באותה השנה הן 73,919,372 שקל.

²⁹ אתר משרד האוצר, עיקרי התקציב לשנת 2005
³⁰ השב"ס, דו"ח סיכום לשנת 2005, עמ' 35.
³¹ אתר משרד האוצר, עיקרי התקציב לשנת 2006
³² השב"ס, דו"ח סיכום לשנת 2006, עמ' 38.

פרק שלישי: התועלת של חזרת האסירים לשוק העבודה

התועלת האחרונה אותה נבדוק היא התועלת הנובעת מחזרת האסירים אשר לא היו משוקמים ללא רש"א לשוק העבודה. לצורך כך לקחנו מנתוני רש"א את שיעור השתתפות האסירים המשוקמים בכוח העבודה בכל שנה (לא כל האסירים המטופלים משתתפים בכוח העבודה) ובתוך כך את התפלגות ענפי התעסוקה של האסירים השונים המטופלים ע"י רש"א במשק לפי אחוזים. הנחנו כי התפלגות זו קיימת גם בקרב האסירים שלא היו משוקמים ללא רש"א ולכן כפלנו את אחוזים אלה במספר האסירים בכל שנה אשר לא היו משוקמים ללא רש"א. כך קיבלנו את מספר האסירים המשוקמים המועסקים בכל ענף אותו הכפלנו בשכר השנתי הממוצע לאותו הענף באותה השנה.

תועלת מהשתתפות אסירים משוקמים בשוק העבודה 2004

העיסוק	התפלגות האסירים העובדים בו באחוזים ³³	השכר הממוצע באותו ענף לחודש בשקלים ³⁴	התועלת הכלכלית (מספר עובדים כפול שכר ממוצע לענף בשנה) בשקלים	מספר האסירים שלא היו משוקמים ללא רש"א	אחוז העובדים מכלל האסירים	סה"כ עובדים
ניקיון	5.5	3453	424792.756	634	0.294	186.396
מסחר	7	6322	989852.23			
מתכת	3.6	9541	768270.63			
חשמל	2.6	15577	905889.034			
עץ	4.4	9541	938997.437			
בניין/שיפוצים	22.6	6250	3159412.2			
נהיגה	2.6	8545	496939.192			
מכונאות רכב (באותה קטגוריית שכר עם מסחר)	1.8	6322	254533.431			
ייצור תעשייתי	14	9541	2987719.12			
גננות	0.8	4982	89147.9877			
עבודות עפר	5.5	6250	768883.5			
הכשרה מקצועית	0.3	5738	38503.4489			
אחר	29.3	7145	4682606.76			
סה"כ	100		16505547.7			

³³ רש"א, דו"ח סיכום לשנת 2004, עמ' 24.

³⁴ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לוח 12.36 שנתון סטטיסטי 2007 מתוך www.cbs.gov.il

תועלת מהשתתפות אסירים משוקמים בשוק העבודה 2005

סה"כ עובדים	אחוז העובדים מכלל האסירים	מספר האסירים שלא היו משוקמים ללא רש"א	התועלת הכלכלית (מספר עובדים כפול שכר ממוצע לענף בשנה) בשקלים	השכר הממוצע באותו ענף לחודש בשקלים ³⁶	התפלגות האסירים העובדים בו באחוזים ³⁵	העיסוק
260.475	45.3	575	665048.938	3488	6.1	ניקיון
			1739201.99	6470	8.6	מסחר
			2541287.87	9915	8.2	מתכת
			1787100.22	16816	3.4	חשמל
			867756.834	9915	2.8	עץ
			3301414.35	6287	16.8	בניין/שיפוצים
			47560.6512	5072	0.3	פקידות
			1084742.93	8676	4	נהיגה
			1132503.62	6470	5.6	מכונאות רכב (באותה קטגורית שכר עם מסחר)
			3842923.12	9915	12.4	ייצור תעשייתי
			380485.21	5072	2.4	גננות
			1120122.73	6287	5.7	עבודות עפר
			520847.894	5746	2.9	הכשרה מקצועית
			4784559	7324	20.9	אחר
			23815555.4		100	סה"כ

³⁵ רש"א, דו"ח סיכום לשנת 2005, עמ' 27.

³⁶ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לוח 12.36 שנתון סטטיסטי 2007.

תועלת מהשתתפות אסירים משוקמים בשוק העבודה 2006

סה"כ עובדים	אחוז העובדים מכלל האסירים	מספר האסירים שלא היו משוקמים ללא רש"א	התועלת הכלכלית (מספר עובדים כפול שכר ממוצע לענף בשנה) בשקלים	השכר הממוצע באותו ענף לחודש בשקלים ³⁸	התפלגות האסירים העובדים בו באחוזים ³⁷	העיסוק
345.948	38.1	908	934993.66	3575	6.3	ניקיון
			2719495.84	6617	9.9	מסחר
			2800123.87	10377	6.5	מתכת
			1827867.46	18346	2.4	חשמל
			1766231.98	10377	4.1	עץ
			7201657.64	6473	26.8	בניין/שיפוצים
			379302.922	5076	1.8	פקידות
			1439485.48	8891	3.9	נהיגה
			2005284.81	6617	7.3	מכונאות רכב (באותה קטגוריית שכר עם מסחר)
			3144754.5	10377	7.3	ייצור תעשייתי
			463592.461	5076	2.2	גננות
			537437.137	6473	2	עבודות עפר
			706447.957	5868	2.9	הכשרה מקצועית
			5220836.88	7576	16.6	אחר
			31147512.6		100	סה"כ

³⁷ רש"א, דו"ח סיכום לשנת 2006, עמ' 26.

³⁸ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לוח 12.36 שנתון סטטיסטי 2007.

סיכום ומסקנות לגבי הכדאיות הכלכלית של רש"א בשנים 2004-2006

לבסוף נוכל לחשב את הכדאיות הכלכלית של רש"א בשנים 2004-2006. נעשה זאת ע"י השוואה בין העלות הכלכלית של קיום רש"א בכל שנה, שהיא תקציבה הקבוע של רש"א. זאת אל מול התועלות הכלכלית הנובעת מפעילותה של רש"א שהן החיסכון בעלויות הכליאה של האסירים שלא היו משוקמים ללא רש"א, החיסכון בנזקי הפגיעה שאותם אסירים משוקמים לא יבצעו, וכמו כן התועלת הכלכלית שמביאים אותם האסירים שמתתפים כעת בכוח העבודה.

בשנת 2004:

עלויות: תקציב רש"א היה 17.4 מליון שקל³⁹

תועלות: עלויות הפגיעה שרש"א חסכה הינן 188,367,511 שקל.

עלויות הכליאה שרש"א חסכה הינן 76,365,934 שקל.

התועלת מהחזרה לעבודה של האסירים ששוקמו בזכות רש"א: 16,505,547 שקל.

כלומר סה"כ התועלת הכלכלית מפעילות רש"א בשנת 2004 היא 263,838,992 שקל.

בשנת 2005:

עלויות: תקציב רש"א היה 17.4 מליון שקל⁴⁰

תועלות: עלויות הפגיעה שרש"א חסכה הינן 173,236,272 שקל.

עלויות הכליאה שרש"א חסכה הינן 48,226,975 שקל.

התועלת מהחזרה לעבודה של האסירים ששוקמו בזכות רש"א: 23,815,555 שקל

כלומר סה"כ התועלת הכלכלית מפעילות רש"א בשנת 2005 היא 227,878,802 שקל.

בשנת 2006:

עלויות: תקציב רש"א היה 17.4 מליון שקל⁴¹

תועלות: עלויות הפגיעה שרש"א חסכה הינן 347,838,463 שקל.

עלויות הכליאה שרש"א חסכה הינן 73,919,372 שקל.

התועלת מהחזרה לעבודה של האסירים ששוקמו בזכות רש"א: 31,147,512 שקל

כלומר סה"כ התועלת הכלכלית מפעילות רש"א בשנת 2005 היא 425,505,347 שקל.

³⁹ אורלי לוטן, עמ' 6.

⁴⁰ ש.ס.

⁴¹ ש.ס.

מסקנות:

בכל אחת מהשנים 2004-2006 התועלות הכלכליות הנובעות מפילות רש"א עולות לאין שיעור על העלויות הכרוכות בפעילותה. בכך, בשנת 2004 התועלת הנובעת מרש"א גדולה פי 16.1! מהעלות של רש"א; בשנת 2005 התועלת הנובעת מרש"א גדולה פי 14! מהעלות של רש"א; בשנת 2006 התועלת הנובעת מרש"א גדולה פי 26! מהעלות של רש"א.

גם אם ערכים רבים בחישוב התועלות הם הערכה מושכלת ולא ערך ודאי, ניתן לקבוע באופן איתן בהסתמך על הניתוח שלנו כי הרשות לשיקום האסיר הינה גוף בעל כדאיות כלכלית גבוהה מאד. כמו שנאמר בתחילת העבודה, ישנן תועלות חברתיות נוספות הנובעות משיקומם של האסירים. לא ניתן לחשב כרגע את חלק מתועלות אלה או שקצרה יריעת העבודה הנ"ל מלעשות כך בחלקם האחר.

מקורות

1. אתר הרשות לשיקום האסיר - <http://www.shikumasir.org>.
2. אתר בנק ישראל- המדד - www.bankisrael.gov.il.
3. אתר משרד האוצר - www.mof.gov.il.
4. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לוח 12.36 שנתון סטטיסטי 2007, מתוך www.cbs.gov.il.
5. לוטן, אורלי. *סקירה בנושא תכניות לשיקום אסירים*, ירושלים: הכנסת- מרכז המחקר והמידע, 2006.
6. מנחם הורוביץ, מנחם אמיר, בלהה שגיב, *שיקום האסיר המשוחרר בקהילה*, ירושלים: המוסד לביטוח לאומי, 2005.
7. Sam brand and Richard price, *The economic and social coast of crime*, (London: home office research department publish house, 2000), p. 21.
8. הרשות לשיקום האסיר, דו"ח סיכום לשנת 2004, יוסי וילנר (עורך), נובמבר 2005.
9. הרשות לשיקום האסיר, דו"ח סיכום לשנת 2005, יוסי וילנר (עורך), אוקטובר 2006.
10. הרשות לשיקום האסיר, דו"ח סיכום לשנת 2006, יוסי וילנר (עורך), ספטמבר 2007.
11. שירות בתי הסוהר, דו"ח סיכום לשנת 2004, מתוך www.ips.gov.il.
12. שירות בתי הסוהר, דו"ח סיכום לשנת 2005, מתוך www.ips.gov.il.
13. שירות בתי הסוהר, דו"ח סיכום לשנת 2006, מתוך www.ips.gov.il.